

REPUBLIKA HRVATSKA
MINISTARSTVO POLJOPRIVREDE,
ŠUMARSTVA I RIBARSTVA

Uprava za veterinarstvo i sigurnost hrane
10000 Zagreb, Ul. grada Vukovara 78, P.P. 1034
Telefon: 61 06 111, Telefax: 61 09 201
KLASA: 322-02/22-01/40
URBROJ: 525-09/560-25-15
Zagreb, 30. travnja 2025.

Program iskorjenjivanja infekcije kompleksom *Mycobacterium tuberculosis*
(*Mycobacterium bovis*, *M. caprae* i *M. tuberculosis*) u Republici Hrvatskoj

Verzija 05 – travanj 2025.

Sadržaj

1. UVOD	4
2. PRAVNA OSNOVA ZA PROVOĐENJE PROGRAMA.....	4
3. GEOGRAFSKO PODRUČJE PROVEDBE PROGRAMA.....	4
4. OPIS EPIDEMIOLOŠKE SITUACIJE	5
5. OPIS STRATEGIJE KONTROLE BOLESTI.....	5
5.1. POPULACIJA ŽIVOTINJA UKLJUČENA U PROVEDBU PROGRAMA	5
5.2. TESTIRANJE U SVRHU DODJELE ZDRAVSTVENOG STATUSA OBJEKTU	6
5.3. TESTIRANJE U SVRHU ZADRŽAVANJA ZDRAVSTVENOG STATUSA OBJEKTA	6
5.4. TESTIRANJE TELADI KOJA NE POTJEČE IZ DRŽAVA ČLANICA SLOBODNIH OD BOLESTI	7
5.5. TESTIRANJE ZBOG PREMJEŠTANJA.....	7
5.6. TUBERKULINIZACIJA KOZA.....	7
5.7. DIJAGNOSTIČKE METODE.....	8
5.8. POSTUPAK TUBERKULINIZACIJE.....	8
5.9. SUSPENDIRANJE, POVLAČENJE I VRAĆANJE STATUSA SLOBODNO OD BOLESTI Evidencije	8 9
Nesukladnosti na gospodarstvu.....	9
5.10. KLANJE TUBERKULINSKIH REAKTORA.....	9
5.9.1. UZORCI ZA BAKTERIOLOŠKU PRETRAGU.....	10
5.9.2. SUMNJA NA INFEKCIJU MTBC KOD REDOVNOG KLANJA ZDRAVIH GOVEDA.....	11
5.9.3. NAČIN PREGLEDA TE MINIMALNI ZAHTJEVI ZA PREGLED TRUPOVA.....	11
6. SUMNJA NA BOLEST I TUBERKULINSKI REAKTORI	11
6.1. MJERE NA OBJEKTU U KOJEM JE UTVRĐENA SUMNJA NA BOLEST	12
6.2. MJERE NA EPIDEMIOLOŠKI POVEZANOM OBJEKTU	14
7. POTVRĐEN SLUČAJ BOLESTI.....	14
7.1. MJERE NA OBJEKTU U KOJEM JE POTVRĐENA BOLEST.....	14
7.2. MJERE NA EPIDEMIOLOŠKI POVEZANOM OBJEKTU	17
8. BIOSIGURNOSNE MJERE.....	17
9. Odstupanja u skladu s člankom 19. delegirane uredbe (EU) 2020/689.....	17
10. KOORDINIRANE MJERE S DRUGIM DRŽAVAMA ČLANICAMA ILI TREĆIM ZEMLJAMA.....	17
11. ODOBRAVANJE ZASEBNIH EPIDEMIOLOŠKIH JEDINICA	17
12. OPIS ORGANIZACIJE, NADZORA I ULOGA DIONIKA UKLJUČENIH U PROGRAM ISKORJENJIVANJA.....	19
12.1. TIJELA NADLEŽNA ZA KOORDINACIJU I NADZOR PROVEDBE PROGRAMA.....	19

Obveze Ministarstva poljoprivrede, šumarstva i ribarstva:	19
Obveze Državnog inspektorata Republike Hrvatske	19
12.2. OBVEZE I ODGOVORNOSTI SVIH UKLJUČENIH DIONIKA	19
Subjekti odgovorni za objekte u kojima se drže goveda:	19
Ovlaštene veterinarske organizacije	20
Veterinari	20
Hrvatski veterinarski institut.....	20
13. TRAJANJE PROGRAMA ISKORJENJIVANJA.....	21
14. SREDNJOROČNI CILJEVI PROGRAMA ISKORJENJIVANJA	21
14.1. Očekivano godišnje smanjenje broja zaraženih objekata	21
14.2. Očekivano godišnje povećanje broja objekata slobodnih od bolesti	21
15. FINANCIRANJE.....	21

Dodatak 1 – opis postupka tuberkulinizacije

Dodatak 2 – epidemiološki upitnik

Dodatak 3 – uputa o određivanju broja uzoraka za bakteriološku pretragu

Dodatak 4 – popis objekata kojima je dodijeljen status u skladu s člankom 24. stavkom 5. Zakona

1. UVOD

Tuberkuloza je kronična, kontagiozna zarazna bolest različitih vrsta domaćih i divljih životinja te čovjeka. Prema novom zakonodavnom okviru Europske unije bolest se naziva infekcija kompleksom *Mycobacterium tuberculosis* (*M. bovis*, *M. caprae* i *M. tuberculosis*) (u daljnjem tekstu: infekcija MTBC). Uzročnici tuberkuloze goveda su mikobakterije pripadnice *Mycobacterium tuberculosis* kompleksa (MTBC):

- *Mycobacterium bovis*,
- *M. caprae* i
- *M. tuberculosis*

Infekcija MTBC je bolest kategorije B te se obavezno iskorjenjuje u svim državama članicama koje nemaju status slobodno od ove bolesti. Program iskorjenjivanja infekcije MTBC u Republici Hrvatskoj izrađen je u skladu sa zahtjevima Delegirane uredbe (EU) 2020/689 te je odobren od strane Europske komisije Provedbenom uredbom 2021/620.

2. PRAVNA OSNOVA ZA PROVOĐENJE PROGRAMA

- [Zakon o zdravlju životinja](#) (Narodne novine, broj 152/22), u daljnjem tekstu Zakon
- [Uredba \(EU\) 2016/429](#) Europskog parlamenta i Vijeća od 9. ožujka 2016. o prenosivim bolestima životinja te o izmjeni i stavljanju izvan snage određenih akata u području zdravlja životinja („Zakon o zdravlju životinja”)
- [Delegirana Uredba Komisije \(EU\) 2020/689](#) od 17. prosinca 2019. o dopuni Uredbe (EU) 2016/429 Europskog parlamenta i Vijeća u pogledu pravila o nadziranju, programima iskorjenjivanja i statusu „slobodno od bolesti” za određene bolesti s popisa i emergentne bolesti (SL L 174, 3.6.2020.)
- [Provedbena Uredba \(EU\) 2021/620](#) od 15. travnja 2021. o utvrđivanju pravila za primjenu Uredbe (EU) 2016/429 Europskog parlamenta i Vijeća u pogledu odobravanja statusa „slobodno od bolesti” i statusa područja na kojemu se ne provodi cijepljenje za određene države članice ili njihove zone ili kompartimente s obzirom na određene bolesti s popisa te u pogledu odobravanja programa iskorjenjivanja tih bolesti s popisa
- Naredba o provedbi i financiranju mjera sprječavanja, kontrole i nadziranja bolesti životinja na području Republike Hrvatske ([Narodne novine, broj 1/23](#)), u daljnjem tekstu Naredba
- [Uredba \(EZ\) br. 853/2004](#) Europskog Parlamenta i Vijeća od 29. travnja 2004. o utvrđivanju određenih higijenskih pravila za hranu životinjskog podrijetla

3. GEOGRAFSKO PODRUČJE PROVEDBE PROGRAMA

Program iskorjenjivanja infekcije *Mycobacterium tuberculosis* kompleksa (*Mycobacterium bovis*, *M. caprae* i *M. tuberculosis*).

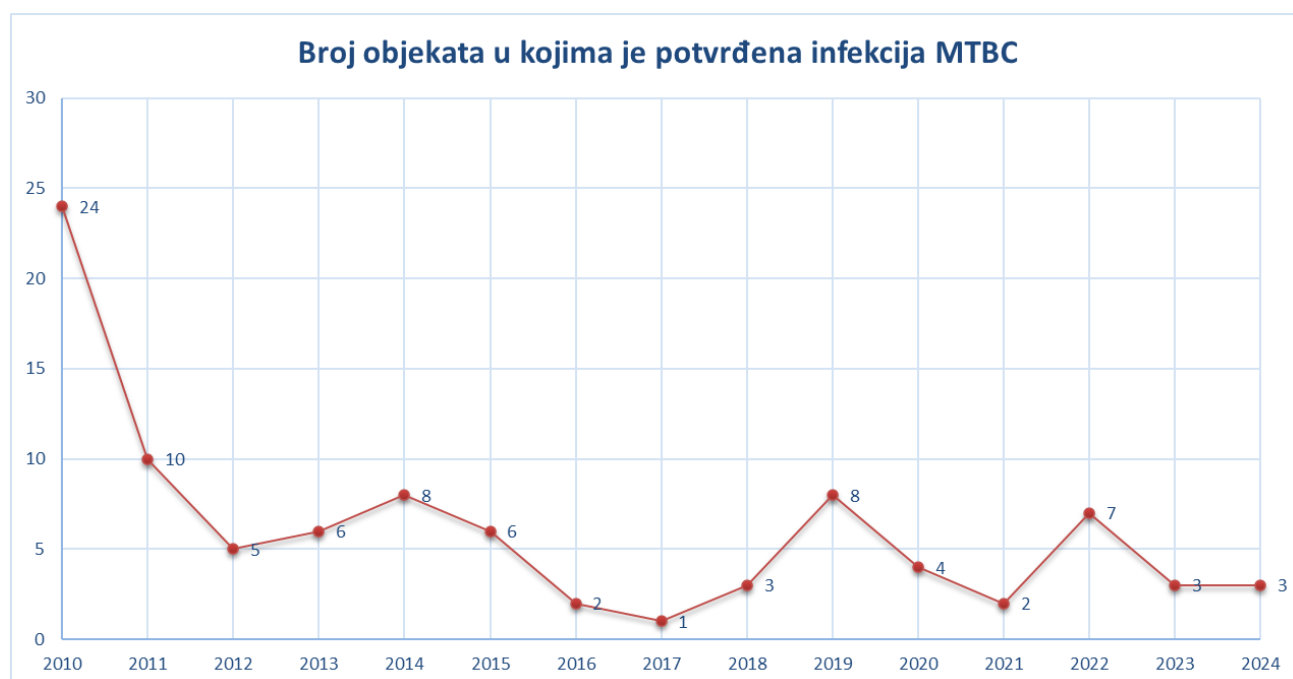
provodi se na cijelom području Republike Hrvatske (RH). Redovita godišnja tuberkulinizacija s ciljem održavanja statusa slobodno od bolesti provodi se u županijama koje su navedene u točki 5.3.

Programa. Cilj programa je ispuniti uvjete iz Priloga IV, Dijela II, Poglavlja 2., Odjeljka 1. Delegirane uredbe 2020/689 RH na cijelom području RH.

4. OPIS EPIDEMIOLOŠKE SITUACIJE

Sustavna kontrola tuberkuloze započela je 1945. godine. Zbog opsežnih mjera, prevalenca bolesti u stadima je smanjena s 28 % koliko je iznosila 1946. godine na manje od 1.4 % 1953. godine. U narednih 10 godina prevalenca stada je smanjena na manje od 1 % te je u razdoblju od 1965. do 1990. godine kontinuirano na razini 0.5 – 1. Godišnja rutinska tuberkulinizacija za održavanje statusa stada se od 2016. godine provodi svakih 36 mjeseci. Rezultati provođenja programa u prethodnom razdoblju prikazani su na slici 1.

Slika 1 – Broj objekata s potvrđenom infekcijom MTBC u razdoblju 2010-2024

Analizom rezultata programa iskorjenjivanja tijekom proteklih godina i epidemioloških istraživanja potvrđenih slučajeva bolesti, nije utvrđena dodatna populacija životinja koja je bila ili bi mogla biti uključena u širenje bolesti.

5. OPIS STRATEGIJE KONTROLE BOLESTI

5.1. POPULACIJA ŽIVOTINJA UKLJUČENA U PROVEDBU PROGRAMA

Ciljana populacija životinja za provođenje programa iskorjenjivanja su **sva držana goveda starija od 6 tjedana**.

Dodatne populacije životinja se uključuju u provedbu mjera u slučaju sumnje ili potvrđenog slučaja bolesti u skladu s Uputom Ministarstva iz članka 42. stavka 4. ili članka 46. stavka 3. Zakona.

5.2. DODJELA I VRAĆANJE STATUSA SLOBODNO OD BOLESTI

Status slobodno od bolesti dodjeljuje se:

- a) svakom objektu u kojem se nalaze goveda koja potječu iz država članica slobodnih od bolesti
- b) svakom objektu u kojem su sva goveda starija od 6 tjedana tuberkulinizirana s negativnim rezultatom (jednokratno testiranje) te potječu iz objekta koji je slobodan od bolesti (u testiranje se ubraja i testiranje provedeno na objektu porijekla koje je provedeno u razdoblju od 30 dana prije premještanja na novi objekt)
- c) novim registriranim objektima u kojima se nalaze goveda koja potječu iz objekata koji su imali status slobodno od bolesti (promjena JRB objekta)

U Dodatku 4 Programa nalazi se popis objekata kojima je u skladu sa stavkom 5. člankom 24. Zakona dodijeljen status slobodno od bolesti.

Osim dodjele statusa od strane Ministarstva poljoprivrede, šumarstva i ribarstva, Uprave za veterinarstvo i sigurnost hrane u skladu sa stavkom 5. člankom 24. Zakona, objektima koji nemaju status slobodno od bolesti, ovlaštene veterinarske organizacije provode testiranje i dodjelu statusa, gdje je primjenjivo.

Testiranje s ciljem vraćanja statusa objektu kojem je status suspendiran ili povučen provodi se na način i u rokovima kako je određeno rješenjem nadležnog veterinarskog inspektora, bez odlaganja.

5.3. TESTIRANJE U SVRHU ZADRŽAVANJA ZDRAVSTVENOG STATUSA OBJEKTA

Uvjeti za zadržavanje statusa objekta slobodno od infekcije MTBC propisani su Prilogom IV, Dijelom II, Poglavljem 1, Odjeljkom 2 Delegirane uredbe 2020/689.

Republika Hrvatska zadovoljava kriterije iz Priloga IV, Dijela II, Poglavlja 1, Odjeljka 2, točke 1. te se status objekata slobodnih od infekcije održava testiranjem jednom svakih 36 mjeseci.

Tijekom 2025. godine tuberkulinizacija s ciljem održavanja statusa slobodno od bolesti provodi se na području sljedećih županija:

Bjelovarsko-bilogorske,
Dubrovačko-neretvanske,
Ličko-senjske,
Sisačko-moslavačke,
Splitsko-dalmatinske,
Šibensko-kninske,
Zadarske i
Zagrebačke županije.

5.4. TESTIRANJE TELADI KOJA NE POTJEČE IZ DRŽAVA ČLANICA SLOBODNIH OD BOLESTI

Svu telad (osim teladi dopremljene izravno na klanje) koja je u dobi manjoj od 6 tjedana dopremljena u RH iz država članica Europske unije **koje nisu slobodne od infekcije MTBC**, potrebno je tuberkulinizirati po prispjeću u RH, najkasnije do dobi od 8 tjedana.

Testiranje iz ove točke provodi se na području cijele RH.

5.5. TESTIRANJE ZBOG PREMJEŠTANJA

U skladu s Odjeljkom 2, Poglavlja 1, Dijela II, Priloga IV, da bi objekt zadržao status „slobodno od bolesti“ sva goveda starija od 6 tjedana koja se uvode u objekt slobodan od bolesti moraju potjecati iz objekata slobodnih od bolesti te moraju zadovoljavati i sljedeće uvjete:

- a) potjecati iz država članica koje su slobodne od bolesti

ili

- b) imati negativan rezultat tuberkulinizacije ne stariji od 12 mjeseci te potjecati iz objekta u kojem su sva goveda imala negativan rezultat tuberkulinizacije u proteklih 12 mjeseci

ili

- c) imati negativan rezultat tuberkulinizacije ne stariji od 30 dana

ili

- d) biti izolirana od ostalih životinja u odredišnom objektu dok se ne provede tuberkulinizacija s negativnim rezultatom tijekom u narednih 30 dana od uvođenja u objekt.

5.6. TUBERKULINIZACIJA KOZA

Tuberkulinizacija koza propisana je Uredbom 852/2004, Prilogom III, Odjeljkom IX, Poglavljem I, točkom I, podtočkom 2 c).

2.(c) Ako se koze uzgajaju zajedno s kravama, te je koze potrebno pregledavati i testirati na tuberkulozu.

Tuberkulinizacija se provodi pojedinačnim intradermalnim tuberkulinskim testom na kozama starijima od 12 mjeseci.

Prije početka provedbe tuberkulinizacije koza, ovlaštenu veterinar izlistava sve koze iz Jedinog registra ovaca i koza (JROK) na predmetnom gospodarstvu. Na izlistanom obrascu je vidljiva dob svake pojedine životinje. Na svim kozama starijim od 12 mjeseci provodi se pojedinačni intrakutani test, te se po očitavanju reakcije upisuju na obrazac [Iskaz o tuberkulinizaciji koza pojedinačnim intrakutanim testom](#) – koji je objavljen na mrežnim stranicama Ministarstva poljoprivrede, šumarstva i ribarstva.

Ispisani i ispunjeni obrasci se pohranjuju u ovlaštenoj veterinarskoj organizaciji. Postupak provođenja i prosuđivanja pojedinačnih i usporednih intrakutanih testova kod koza provodi se na identičan način kao i kod goveda te je opisan u Dodatku 1 Programa.

Ispis koza iz JROK, na određenoj Identifikacijskoj kartici gospodarstva (IKG), nalazi se u izborniku aplikacije, a dostupan je pod - *Izvjestaji i kontrole > Ovce i koze > Pregled ovaca i koza po IKG*

5.7. DIJAGNOSTIČKE METODE

Za dodjelu i održavanje statusa objekata slobodnih od infekcije MTBC provodi se pojedinačni intradermalni tuberkulinski test.

Za isključivanje lažno pozitivne reakcije koristi se usporedni intradermalni tuberkulinski test.

Detaljan postupak tuberkulinizacije naveden je u Dodatku 1.

Dijagnostiku infekcije bakterijama iz kompleksa *Mycobacterium tuberculosis* provodi:

Nacionalni referentni laboratorij

Hrvatski veterinarski institut - Zagreb

Laboratorij za bakterijske zoonoze i molekularnu dijagnostiku bakterijskih zoonoza

Odjel za bakteriologiju i parazitologiju

Savska cesta 143, pp 183, 10 000 Zagreb

U Nacionalnom referentnom laboratoriju provodi se kultivacija i identifikacija uzročnika infekcije bakterijama iz kompleksa *Mycobacterium tuberculosis*.

Uzorci koje je potrebno uzeti za kultivaciju i identifikaciju uzročnika navedeni su u točki 5.9.1. Programa.

5.8. POSTUPAK TUBERKULINIZACIJE

Goveda se tuberkuliniziraju pojedinačnim intradermalnim tuberkulinskim testom.

Postupak provođenja i prosuđivanja pojedinačnih i usporednih intradermalnih tuberkulinskih testova opisan je u Dodatku 1 Programa.

U slučaju pozitivnog ili sumnjivog rezultata na pojedinačnom intradermalnom tuberkulinskom testu provodi se usporedni intradermalni tuberkulinski test kako bi se isključila sumnjiva tj. lažno pozitivna reakcija. Usporedni intradermalni tuberkulinski test provodi se najranije 42 dana nakon provođenja pojedinačnog testa.

Svako govedo koje nije negativno na usporednom intradermalnom tuberkulinskom testu smatra se govedom sumnjivim na infekciju MTBC (pozitivni reaktor) te se upućuje na klanje.

Ako govedo iz objekta na kojem je u posljednje 3 godine bila potvrđena infekcija reagira pozitivno ili sumnjivo na pojedinačnom intradermalnom tuberkulinskom testu, smatra se sumnjivim na tuberkulozu (pozitivnim reaktorom) te se mora uputiti na klanje (ne provodi se usporedni test).

5.9. SUSPENDIRANJE, POVLAČENJE I VRAĆANJE STATUSA SLOBODNO OD BOLESTI

Suspendiranje, povlačenje i vraćanje statusa slobodno od bolesti obveza je nadležnog veterinarskog inspektora u skladu s člankom 25. stavkom 5. Zakona. Ukoliko smatra potrebnim veterinarski

inspektor može objektu s popisa iz Dodatka 4 ovog Programa suspendirati status i rješenjem odrediti odgovarajuće mjere i vremenske rokove potrebne za vraćanje statusa.

Uvjeti za suspendiranje i povlačenje statusa slobodno od bolesti vezano na sumnju ili potvrđen slučaj bolesti pojašnjeni su u točkama 6. i 7. ovog Programa.

Objektima se suspendira status i u slučajevima koji nisu vezani na sumnju ili potvrđen slučaj bolesti, kada nisu zadovoljeni uvjeti za zadržavanje statusa, u skladu s općim obvezama subjekta koje su navedene u članku 18. Delegirane uredbe 2020/689, točki 1. podtočki a) alinejama i, ii i v, posebnim zahtjevima određenima u skladu s člankom 18. točkom 1. b) ii. ili ovim Programom.

Status može biti suspendiran najdulje 40 dana, nakon čega ga je potrebno povući.

Veterinarski inspektor rješenjem određuje mjere i rokove u kojima je iste potrebno provesti, kako bi se objektu mogao vratiti status slobodno od bolesti.

Mjere se određuju u skladu s Prilogom IV, Dijelom II, Poglavljem 1, Odjeljcima 3 i 4.

Evidencije

Ovlaštene veterinarske organizacije za svako pojedino gospodarstvo moraju ispisane obrasce („Obrazac 2c“ i „Obrazac za retuberkulinizaciju“) za goveda i koze, zajedno s eventualnim nalazima Hrvatskog veterinarskog instituta koji se odnose na laboratorijsko potvrđivanje uzročnika tuberkuloze, čuvati najmanje tri godine.

Nesukladnosti na gospodarstvu

Kada se na objektu utvrde nesukladnosti ovlašteni veterinar je dužan postupiti u skladu s člankom 16. stavkom 7. Naredbe. U Obrascu 2c se mora ubilježiti „**nesukladnost**“ te se o tome obavještava nadležni veterinarski inspektor.

5.10. KLANJE TUBERKULINSKIH REAKTORA

Ovlašteni je veterinar prije upućivanja tuberkulinskih reaktora na klanje obavezan o tome obavijestiti nadležnog veterinarskog inspektora te pripremiti obaveznu prateću dokumentaciju kako slijedi:

- a. U Svjedodžbi o zdravstvenom stanju i mjestu podrijetla životinje uz ostale pripadajuće podatke upisati „**TBC GOVEDA**“
- b. U VETIS aplikaciji ispuniti sve potrebne podatke u obrascu „**ZAPISNIK – KLANJE TBC GOVEDA**“
- c. Po popunjavanju „Zapisnika – klanje TBC goveda“, iz računalne aplikacije ispisati prateće obrasce: Obrazac 1, Obrazac 2 i Obrazac 3.
- d. U slučaju da se pošiljka sastoji od tuberkulozinih reaktora podrijetlom iz različitih objekata, za svaki objekt dokumentacija iz podtočaka a., b. i c. se priprema zasebno.

Nadležni veterinarski inspektor dužan je obavijestiti veterinarskog inspektora pod čijom je nadležnošću odobreni objekt za klanje u koji su upućena predmetna goveda, najkasnije **48 sati** prije predviđenog početka klanja.

Veterinarski inspektor pod čijom je nadležnošću odobreni objekt u kojem je predviđeno klanje dužan je odmah proslijediti obavijest o predstojećem klanju goveda sumnjivih na infekciju MTBC

ovlaštenom veterinaru delegiranog tijela/veterinarskom inspektoru zaduženom za pregled na liniji klanja u predmetnom objektu.

Prijevoz predmetnih goveda organizira se na način koji će omogućiti da se goveda po prispjeću u odobreni objekt za klanje bez odgode upućuju na liniju klanja, no obvezno nakon završetka svih redovnih klanja koja se toga dana odvijaju u odobrenom objektu.

Pregled prije klanja i na liniji klanja obavlja ovlašteni veterinar delegiranog tijela/veterinarski inspektor.

5.9.1. UZORCI ZA BAKTERIOLOŠKU PRETRAGU

Uzorci za bakteriološku pretragu uzimaju se s ciljem potvrđivanja prisutnosti bolesti te s ciljem utvrđivanja proširenosti bolesti u objektu.

Obavezno je uzimanje uzoraka za bakteriološku pretragu:

- a. uvijek kada se *post mortem* pregledom goveđih trupova na liniji klanja utvrde tuberkulozne promjene
- b. uvijek tijekom klanja tuberkulinskih reaktora
- c. tijekom klanja goveda iz objekta u kojem je potvrđena bolest (u slučajevima kada se ne provodi tuberkulinizacija svih goveda na objektu jer su goveda u dobi i tjelesnoj težini kada se u skladu s tehnološkim procesom upućuju na klanje), kako bi se utvrdila proširenost bolesti na sljedeći način:
 - i. uzorci se uzimaju od svih goveda koja se upućuju na klanje ako se na objektu drži do 10 goveda
 - ii. na objektima s više od 10 goveda, uzorci za bakteriološku pretragu se uzimaju od onog broja zaklanih goveda kako bi se sa 95 % sigurnošću utvrdila prisutnost bolesti ukoliko je prisutna u 10% prevalenciji, prema uputi iz Dodatka 3 ovoga Programa
 - iii. uzorkovanje iz podtočaka i) i ii) se ne provodi ukoliko su goveda koja se upućuju na klanje reagirala negativno na tuberkulinizaciji u posljednjih 30 dana.

U slučaju vidljivih patoanatomskih promjena na trupovima zaklanih goveda, na laboratorijsku pretragu šalju se uzorci promijenjenih limfnih čvorova i promijenjenih parenhimskih organa (pluća, jetra, slezena i dr.).

U slučaju kada na trupovima tuberkulinskih reaktora nema vidljivih patoanatomskih promjena, na laboratorijsku pretragu se dostavljaju uzorci sljedećih limfnih čvorova/organa:

1. retrofaringealni
2. bronhijalni
3. medijastinalni
4. supramamarni
5. mandibularni
6. mezenterijalni
7. uzorak tkiva jetre

Svaki uzorkovani limfni čvor/organ obilježava se i pakira zasebno, zatim se svi tako upakirani uzorci koji se odnose na jednu životinju dodatno pakiraju u zajednički uzorak, označavaju životnim brojem predmetnog goveda i dostavljaju na pretragu u nacionalni referentni laboratorij.

Delegirano tijelo/veterinarski inspektor unosi podatke o patoanatomskom nalazu na liniji klanja u Obrasce 2 i 3 – koji su kao prateća dokumentacija dostavljeni uz prispjelu pošiljku goveda. Po obavljenom pregledu podatke sa Obrazaca upisuje u računalnu TB aplikaciju, u obrasce:

- a. Unos obrazac 2 – klanje TBC goveda
- b. Unos obrazac 3 – klanje TBC goveda

5.9.2. SUMNJA NA INFEKCIJU MTBC KOD REDOVNOG KLANJA ZDRAVIH GOVEDA

Osim redovitim provođenjem tuberkulinizacije, nadzor bolesti provodi se i *post mortem* pregledom goveđih trupova na liniji klanja pri redovitom klanju zdravih goveda.

Podaci o obavljenim *post mortem* pregledima, odnosno podaci o postavljenim sumnjama na bolest temeljem nalaza lezija koje upućuju na infekciju s MTBC, kao i konačni rezultati laboratorijskih pretraga, imaju izuzetno velik epidemiološki i javnozdravstveni značaj.

Pregledom trupova zdravih goveda pri redovnom klanju, limfne čvorove potrebno je narezivati u što više tankih listića, odnosno presjeka, radi što bolje procjene promjena na njima.

Tuberkulozne promjene na limfnim čvorovima se sastoje od kazeoznih ili kalcificiranih čvorića (tuberkula) bijele boje koji su vidljivi na prerezu. Kod mladih životinja (tele) može se raditi i o generalizirano povećanim l.č., bez vidljivih tuberkula.

Sumnju na liniji klanja potrebno je prijaviti na email adresu: prijava.bolesti@mps.hr i veterinarskom inspektoru nadležnom za klaonicu te za objekt porijekla goveda, te se obavezno uzimaju uzorci za bakteriološku pretragu u skladu s točkom 5.9.1.a.

5.9.3. NAČIN PREGLEDA TE MINIMALNI ZAHTJEVI ZA PREGLED TRUPOVA

Zahtjevi za pregled trupova goveda koja su proglašena tuberkulinskim reaktorima ili goveda kod kojih se tijekom *post mortem* pregleda utvrdi sumnja na infekciju MTBC, kao i načini osposobljavanja mesa provode se u skladu s propisima iz područja javnog zdravstva i službenih kontrola, odnosno Provedbene uredbe Komisije (EU) 2019/627 od 15. ožujka 2019. godine o utvrđivanju ujednačenog praktičnog uređenja za provedbu službenih kontrola proizvoda životinjskog podrijetla namijenjenih prehrani ljudi u skladu s Uredbom (EU) 2017/625 Europskog parlamenta i Vijeća i o izmjeni Uredbe Komisije (EZ) br. 2074/2005 u pogledu službenih kontrola.

6. SUMNJA NA BOLEST I TUBERKULINSKI REAKTORI

U skladu s člankom 9. stavkom 1. Delegirane uredbe 2020/689, sumnja na infekciju MTBC postavlja se u slučaju:

- utvrđivanja sumnjive ili pozitivne reakcije na pojedinačnom intrakutanom tuberkulinskom testu
- utvrđivanja sumnjive ili pozitivne reakcije na usporednom intrakutanom tuberkulinskom testu
- utvrđivanja tuberkulinskih reaktora u objektu
- utvrđivanja epidemiološke povezanosti s objektom u kojem je potvrđena infekcija s MTBC

- drugih epidemioloških podataka, kliničkih ili post mortem nalaza na temelju kojih veterinarski inspektor ili ovlašteni veterinar delegiranog tijela zaključi da mogu upućivati na infekciju s MTBC

Tuberkulinski reaktori su goveda kod kojih je utvrđena:

- pozitivna ili sumnjiva reakcije na pojedinačnom intradermalnom tuberkulinskom testu kada su porijeklom iz objekta u kojem je u posljednje 3 godine potvrđena infekcija s MTBC ili
- pozitivna ili sumnjiva reakcija na usporednom intradermalnom tuberkulinskom testu.

6.1. MJERE NA OBJEKTU U KOJEM JE UTVRĐENA SUMNJA NA BOLEST

U skladu s člankom 42. stavkom 1. Zakona veterinarski inspektor na objektu u kojem je utvrđena sumnja na infekciju bakterijama MTBC određuje sljedeće:

- Suspenziju statusa „slobodno od bolesti“
- Veterinarski inspektor može primijeniti odstupanje iz članka 23. stavka 1. ako su u objektu odobrene zasebne epidemiološke jedinice, u skladu s člankom 20. stavkom 4. Delegirane uredbe 2020/689 i člankom 24. Zakona te pretdohnim programima iskorjenjivanja infekcije kompleksom *Mycobacterium tuberculosis* (*Mycobacterium bovis*, *M. caprae* i *M. tuberculosis*). O primjeni odstupanja nadležni veterinarski inspektor obavještava Upravu za veterinarstvo i sigurnost hrane na email adresu prijava.bolesti@mps.hr
- Izolaciju životinja kod kojih postoji sumnja na bolest
- Zabranu pripusta i osjemenjivanja goveda sumnjivih na bolest
- Zabranu uporabe zajedničkih napajališta
- Zabranu iznošenja iz objekta hrane za životinje koja je bila ili je mogla biti u dodiru s govedima sumnjivim na oboljenje
- Goveda koja potječu s objekata u kojima je infekcija MTBC bila potvrđena u posljednje 3 godine, a koja pokazuju sumnjivu ili pozitivnu reakciju na pojedinačnom intrakutanom tuberkulinskom testu smatraju se tuberkulinskim reaktorima te se upućuju na klanje bez odgode, a najkasnije u roku od 7 dana
- U objektima u kojima infekcija MTBC nije bila potvrđena u posljednje 3 godine određuje se provođenje intrakutanih tuberkulinskih testova kako bi se utvrdili tuberkulinski reaktori na sljedeći način:
 - sva goveda koja su imala sumnjivu ili pozitivnu reakciju na pojedinačnom intrakutanom tuberkulinskom testu treba podvrgnuti usporednom intrakutanom tuberkulinskom testu nakon najranije 42 dana.
 - govedo koje na usporednom intrakutanom tuberkulinskom testu nije negativno smatra se tuberkulinskim reaktorom
- Upućivanje na klanje tuberkulinskih reaktora bez odgode, a najkasnije u roku od 7 dana
- Zabranu uvođenja goveda u objekt
- Zabranu premještanja goveda iz objekta, osim u slučaju premještanja izravno na klanje koje se provodi na sljedeći način:

- goveda se na klanje mogu uputiti isključivo izravno
 - u Svjedodžbu o zdravstvenom stanju i mjestu podrijetla životinje uz ostale podatke treba upisati „TBC GOSPODARSTVO“
 - nadležni veterinarski inspektor dužan je obavijestiti veterinarskog inspektora pod čijom je nadležnošću odobreni objekt za klanje u koji su upućena predmetna goveda, najkasnije 48 sata prije predviđenog početka klanja.
 - veterinarski inspektor pod čijom je nadležnošću odobreni objekt u kojem je predviđeno klanje dužan je obavijestiti ovlaštenog veterinara delegiranog tijela/veterinarskog inspektora o klanju goveda s TBC gospodarstva
 - prijevoz predmetnih goveda organizira se na način koji će omogućiti da se goveda po prispieću u odobreni objekt za klanje bez odgode upućuju na liniju klanja, no obvezno nakon završetka redovnih klanja
 - uzorkovanje za bakteriološku pretragu na liniji klanja se provodi u skladu s točkom 5.9.1. ovoga programa
- l) Iznimno od točke k), ako goveda s objekta imaju negativan rezultat tuberkulinizacije koji nije stariji od 30 dana, ne provodi se uzimanje uzoraka za bakteriološku pretragu, osim u slučaju utvrđivanja patoanatskih promjena koje upućuju na infekciju s MTBC.
- m) Zabrana premještanja gnoja i gnojevke s objekta
- n) Mlijeko i mliječni proizvodi
- i. Mlijeko goveda koje ima pozitivnu ili sumnjivu reakciju na tuberkulinskom testu mora se držati odvojeno od mlijeka ostalih životinja
 - ii. Zabranjena je upotreba sirovog mlijeka s objekta
 - iii. Zabranjena je upotreba za ljudsku potrošnju mlijeka porijeklom od goveda koje ima pozitivnu ili sumnjivu reakciju na tuberkulinskom testu
 - iv. Mlijeko goveda koje ima pozitivnu ili sumnjivu reakciju na tuberkulinskom testu smije se upotrebljavati samo za prehranu životinja iz istog objekta nakon što se termički obradi kako bi se osigurala inaktivacija uzročnika, ili se mora ukloniti
 - v. Mlijeko goveda koje ima negativnu reakciju na tuberkulinskom testu te ne pokazuje kliničke znakove bolesti može se upotrebljavati za ljudsku potrošnju nakon što je to mlijeko podvrgnuto toplinskoj obradi kako bi se utvrdila negativna reakcija na test alkalne fosfataze.
- o) Provođenje epidemiološkog istraživanja prema epidemiološkom upitniku iz Dodatka 2
- p) Veterinarski inspektor može odobriti odstupanja iz članka 23. stavka 2. Delegirane uredbe 2020/689 pod uvjetima navedenima u stavku 4. istoga članka, ukoliko su zadovoljeni uvjeti iz stavka 5. istog članka.

Status objektu može biti privremeno oduzet najdulje 40 dana, nakon čega se mora ukinuti, ukoliko nisu zadovoljeni uvjeti za vraćanje statusa „slobodno od bolesti“.

U skladu s člankom 33. stavkom 6. i člankom 111. stavkom 9. Zakona, veterinarski inspektor ispunjeni epidemiološki upitnik, zapisnik i rješenje kojim su određene mjere na objektu dostavlja na email adrese: veterinarstvo@mps.hr i martina.rubin@mps.hr.

U skladu s člankom 42. stavkom 4. Zakona Ministarstvo može uputom odrediti dodatne mjere na objektu.

Mjere ostaju na snazi dok se sumnja na infekciju bakterijama MTBC službeno ne isključi negativnim rezultatom bakteriološke pretrage tuberkulinskih reaktora te dok se ne utvrdi da su u objektu prethodno uredno provedene tuberkulinizacije s negativnim rezultatom s ciljem održavanja statusa „slobodno od bolesti“ u skladu s odredbama godišnjih naredbi koje su bile na snazi u prethodne 3 godine te u skladu s odredbama ovoga Programa, točke 5.5. koja se odnosi na testiranje zbog premještanja.

6.2. MJERE NA EPIDEMIOLOŠKI POVEZANOM OBJEKTU

Ukoliko se epidemiološkim istraživanjem zbog premještanja goveda u posljednjih 6 mjeseci utvrde epidemiološki povezani objekti, veterinarski inspektor određuje sljedeće mjere:

- a) Suspenzija statusa „slobodno od bolesti“
- b) Zabrana premještanja goveda s ili na objekt do provedbe intrakutanog tuberkulinskog testiranja kako bi se potvrdila ili isključila sumnja na bolest
- c) Žurna provedba intrakutanog tuberkulinskog testiranja ukoliko isto nije provedeno u posljednjih 30 dana na sljedeći način:

Objekt iz kojeg su u posljednjih 6 mjeseci goveda dopremljena **na objekt** u kojem je utvrđena sumnja, kada se utvrdi da su te životinje pozitivne ili sumnjive na intrakutanom tuberkulinskom testiranju u objektu u kojem je utvrđena sumnja:

- i. Provođenje pojedinačnog intrakutanog tuberkulinskog testiranja svih goveda starijih od 6 tjedana

Objekt u kojeg su u posljednjih 6 mjeseci premještena goveda **iz objekta** u kojem je utvrđena sumnja:

- i. Provođenje pojedinačnog intrakutanog tuberkulinskog testiranja svih goveda koja su porijeklom iz objekta u kojem je utvrđena sumnja

Ukoliko se utvrdi sumnja u skladu s točkom 6. provode se mjere iz točke 6.1.

U skladu s člankom 42. stavkom 4. Zakona Ministarstvo uputom može odrediti i dodatne mjere na objektu.

7. POTVRĐEN SLUČAJ BOLESTI

U skladu s člankom 9. stavkom 2. Delegirane uredbe 2020/689, potvrđenim slučajem bolesti smatra se govedo kod kojeg je iz uzoraka izoliran i identificiran uzročnik *M. bovis*, *M. caprae* ili *M. tuberculosis*.

Infekcija se potvrđuje kultivacijom mikroorganizma na primarnom mediju za izolaciju i identifikacijom molekularnom metodom (PCR).

Direktan dokaz uzročnika izravnom detekcijom uzročnika u tkivu se može koristiti za brzo potvrđivanje infekcije. Izravna detekcija uzročnika smatra se potvrđenim slučajem bolesti u skladu s Delegiranom uredbom (EU) 2020/689 člankom 9. stavkom 2. točkom b).

Infekcija se može isključiti samo kultivacijom mikroorganizma na primarnom mediju za izolaciju i identifikacijom molekularnom metodom (PCR).

7.1. MJERE NA OBJEKTU U KOJEM JE POTVRĐENA BOLEST

Uz mjere navedene u točki 6.1. podtočkama b) do o) ovoga Programa određuje se i sljedeće:

- a) Povlačenje statusa „slobodno od bolesti“
- b) Veterinarski inspektor može primijeniti odstupanje iz članka 24. stavka 2. ako su u objektu odobrene zasebne epidemiološke jedinice, u skladu s člankom 20. stavkom 4. Delegirane uredbe 2020/689 i člankom 24. Zakona te Programom iskorjenjivanja infekcije kompleksom *Mycobacterium tuberculosis* (*Mycobacterium bovis*, *M. caprae* i *M. tuberculosis*) u Republici Hrvatskoj u 2022. godini KLASA: 322-02/21-01/35.
- c) Uzimanje uzoraka za bakteriološku pretragu kada se tijekom *post mortem* pregleda utvrde patoanatomske promjene koje upućuju na infekciju MTBC
- d) Uzimanje uzoraka za bakteriološku pretragu u slučajevima kada se *post mortem* pregledom ne utvrde patoanatomske promjene od svih goveda s objekta koja su zaklana ukoliko su na objektu drži do 10 goveda, odnosno, onolikog broja goveda kako bi se bolest s 95% vjerojatnošću mogla utvrditi ukoliko je prisutna u 10 % goveda iz objekta. Broj uzoraka se utvrđuje u skladu s Dodatkom 3.
- e) Iznimno od točke d), ako goveda s objekta imaju negativan rezultat tuberkulinizacije koji nije stariji od 30 dana, ne provodi se uzimanje uzoraka koja je navedena u točki 6.1. podtočki k), osim u slučaju utvrđivanja patoanatomskih promjena koje upućuju na infekciju s MTBC.
- f) Subjekt je dužan veterinarskom inspektoru predložiti plan upućivanja goveda na klanje u skladu s tehnološkim procesom na objektu te dobi i tjelesnoj težini goveda.
- g) Veterinarski inspektor može odobriti odstupanja iz članka 29. stavka 1. Delegirane uredbe 2020/689 pod uvjetima navedenima u stavku 3. točki a) istoga članka, ukoliko su zadovoljeni uvjeti iz stavka 4. istog članka.
- h) Pohranjivanje gnoja iz staja ili drugih nastambi u kojima su boravile životinje na mjesto do kojega životinje na gospodarstvu ne mogu doći
- i) Tretiranje krutog i tekućeg gnoja (gnojevke) na gospodarstvu odgovarajućim sredstvom za dezinfekciju prema uputi proizvođača i zabranu korištenja u trajanju od najmanje tri tjedna. Korištenje sredstva za dezinfekciju nije potrebno ako je gnoj prekriven slojem nezaraženog gnoja ili zemljom.
- j) Ukoliko se gnoj i gnojevka porijeklom s objekta koje je bilo pod zabranom koriste na pašnjacima, zabranjeno je korištenje pašnjaka narednih 60 dana od zadnjeg iznošenja gnoja i gnojevke na predmetni pašnjak
- k) Preporuča se, nakon završetka provedbe obveznih mjera dezinfekcije, gnoj i gnojevku skladištiti na mjestu (laguni) najmanje šest mjeseci prije otpreme na polje, te također onemogućiti kontakt životinja sa gnojevkom
- l) Staje i druge nastambe u kojima životinje borave te svi kontejneri, posude, oprema i ostali predmeti korišteni u radu sa životinjama moraju se očistiti, oprati i dezinficirati pod službenim nadzorom
- m) Veterinarski inspektor utvrđuje sljedivost te određuje obradu ili zbrinjavanje svih proizvoda iz zaraženog objekta ukoliko se epidemiološkim istraživanjem utvrdi da bi proizvodi iz zaraženog objekta mogli predstavljati rizik za širenje bolesti ili bi mogli utjecati na zdravlje ljudi
- n) Dodatno detaljno epidemiološko istraživanje, u okviru kojega moraju biti prikupljeni podaci o kretanju životinja s ili na gospodarstvo u posljednjih 12 mjeseci

- o) Nakon uklanjanja, a prije uvođenja novih goveda na objekt, nastambe i druga mjesta na/u kojima se drže goveda, oprema za mužnju, alati za čišćenje staje ili dvorišta, kontejneri te ostali pribor koji se koristi u radu sa životinjama moraju biti oprani i dezinficirani, pod kontrolom veterinarskog inspektora i u skladu s mjerama naređenim od strane veterinarskog inspektora.
- p) Ukoliko sva goveda iz objekta prema planu subjekta iz točke 7.1. f) odnosno u skladu s tehnološkim procesom na objektu, dobi i tjelesnoj težini goveda, neće uputiti na klanje u roku od 3 mjeseca od potvrđene bolesti, na objektu se naređuje provođenje pojedinačnog intrakutanog tuberkulinskog testiranja svih goveda starijih od 6 tjedana s ciljem vraćanja statusa slobodno od bolesti na sljedeći način:

Nakon što je iz objekta uklonjeno posljednje govedo kod kojeg je potvrđena bolest, odnosno koje je imalo pozitivan ili sumnjiv rezultat na tuberkulinizaciji provodi se dvokratno testiranje:

- a. prvo testiranje se provodi najranije 6 mjeseci od uklanjanja posljednjeg goveda koje je imalo pozitivan ili sumnjiv rezultat na tuberkulinizaciji, ili kod kojeg je potvrđena bolest
- b. drugi se test mora provesti najranije 6 mjeseci, ali najkasnije 12 mjeseci od prvog testiranja.

Iznimno, ukoliko je zadovoljen barem jedan od sljedećih uvjeta:

- zaključak epidemiološkog istraživanja upućuje na to da je do infekcije došlo zbog unošenja jedne ili više zaraženih životinja u objekt tijekom proteklih 12 mjeseci prije otkrivanja infekcije MTBC-om ili
- od otkrivanja infekcije MTBC-om potvrđen je samo jedan slučaj ili je samo jedno govedo imalo pozitivne rezultate imunološkog testa na MTBC te u protekle tri godine objektu nije povučen status ili
- goveda u objektu imala su negativne rezultate tuberkulinizacije koja je provedena prije manje od 12 mjeseci prije otkrivanja infekcije MTBC-om

status slobodno od bolesti se može vratiti dvokratnim testiranjem koje se provodi na sljedeći način:

- c. prvo testiranje se provodi najranije 2 mjeseca od uklanjanja posljednjeg goveda koje je imalo pozitivan ili sumnjiv rezultat na tuberkulinizaciji, ili kod kojeg je potvrđena bolest
- d. drugi se test mora provesti najranije 2 mjeseca, ali najkasnije 12 mjeseci od prvog testiranja.

Ukoliko je objekt po završetku mjera nakon potvrđenog slučaja bolesti u potpunosti ispražnjen od goveda, provedeno je završno čišćenje i dezinfekcija u skladu s člankom 30. Delegirane uredbe 2020/689, vraćanje statusa slobodno od bolesti provodi se u skladu s Prilogom IV, Dijelom II, Poglavljem 1, Odjeljkom 1. točkom 2. Delegirane uredbe 2020/689, odnosno, objektu se vraća status ako nova goveda koja se dopremaju u objekt zadovoljavaju sljedeće uvjete:

- potječu iz država članica slobodnih od bolesti ili
- tuberkulinizirana su s negativnim rezultatom 30 dana prije premještanja ili u roku od 30 dana nakon premještanja u predmetni objekt.

Ukoliko je potrebno, kako bi se osiguralo brzo otkrivanje zaraženih životinja te s ciljem bržeg iskorjenjivanja bolesti, u skladu s uputom iz članka 46. stavka 3. Zakona, nakon procjene rizika, rezultata epidemiološkog istraživanja, troškova i drugih relevantnih čimbenika Ministarstvo može odrediti sljedeće:

- dodatno testiranje iz članka 27. stavka 1. a) i c) Delegirane uredbe (EU) 2020/689
- upućivanje na klanje svih goveda iz objekta u kojem je potvrđena infekcija s MTBC.

U skladu s člankom 33. stavkom 6. i člankom 111. stavkom 9. Zakona, veterinarski inspektor ispunjeni epidemiološki upitnik, zapisnik i rješenje kojim su određene mjere na objektu dostavlja na email adrese: veterinarstvo@mps.hr i martina.rubin@mps.hr.

7.2. MJERE NA EPIDEMIOLOŠKI POVEZANOM OBJEKTU

Na epidemiološki povezanim objektima određuju se mjere u skladu s uputom Ministarstva iz članka 46. stavka 3. Zakona.

8. BIOSIGURNOSNE MJERE

Biosigurnosne mjere propisane su člankom 13. Naredbe.

9. Odstupanja u skladu s člankom 19. Delegirane uredbe (EU) 2020/689

Subjekti odgovorni za sljedeće objekte izuzeti su od obveze stjecanja i održavanja statusa „slobodno od bolesti“:

- (a) zatvoreni objekti,
- (b) objekti u kojima se životinje drže samo za operacije okupljanja,
- (c) objekti u kojima se životinje drže samo za potrebe predstava sa životinjama i
- (d) putujući cirkusi

10. KOORDINIRANE MJERE S DRUGIM DRŽAVAMA ČLANICAMA ILI TREĆIM ZEMLJAMA

Koordinirane mjere s drugim državama članicama ili trećim zemljama nisu predviđene. U slučaju utvrđivanja epidemiološke povezanosti s objektima iz država članica ili trećih zemalja, Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i ribarstva obavještava subjekte i druga relevantna tijela te nadležno tijelo u državama članicama ili trećim zemljama.

11. ODOBRAVANJE ZASEBNIH EPIDEMIOLOŠKIH JEDINICA

Delegirana uredba 2020/689 članak 20. stavak 4. predviđa mogućnost dodjeljivanja različitog zdravstvenog statusa različitim epidemiološkim jedinicama istog objekta. Nakon odobravanja zasebnih epidemioloških jedinica unutar objekta moguće je primjenjivati članak 23. stavak 1. Delegirane uredbe 2020/689. Za primjenu izuzeća zasebne epidemiološke jedinice moraju biti

odobrene prije pojave sumnje ili potvrđenog slučaja bolesti. Zasebne epidemiološke jedinice odobravaju se u skladu s člankom 24. Zakona.

Subjekti su u svrhu podnošenja zahtjeva za odobravanje različitih epidemioloških jedinica iz stavka 2. ovoga članka dužni osigurati nadzor objekta od strane veterinarskog inspektora kojim se potvrđuje da su ispunjeni uvjeti iz članka 20. stavka 4. Delegirane uredbe (EU) 2020/689

Zaseban epidemiološki status se može odobriti pod sljedećim uvjetima:

- nastambe kojima se odobrava zaseban epidemiološki status moraju biti odvojene međusobno fizičkim sredstvima
- svaka nastamba mora biti označena jedinstvenim brojem koji je vidljivo istaknut na ulazu u nastambu
- u objektu mora biti uspostavljen odvojen sustav hranidbe životinja i čišćenja nastambi kojim se osigurava zaseban epidemiološki status svake nastambe. Isto uključuje minimalno postupak čišćenja i dezinfekcije opreme i strojeva nakon korištenja u jednoj nastambi, a prije korištenja u drugoj
- u objektu mora biti uspostavljen evidencijski sustav bilježenja smještaja goveda po nastambama te praćenja premještanja goveda između nastambi
- zaposlenici objekta koji imaju odobrene zasebne epidemiološke jedinice moraju biti upoznati su sa statusom zasebnih epidemioloških jedinica nastambi te moraju biti upoznati i educirani o svim uspostavljenim procedurama evidencija, čišćenja i dezinfekcije po nastambama koje osiguravaju zaseban epidemiološki status,
- na objektu nisu evidentirane nesukladnosti u registraciji i identifikaciji goveda, te premještanjima
- na objektu se u posljednje 3 godine uredno provodila tuberkulinizacija s ciljem održavanja statusa „slobodno od bolesti“ u skladu s odredbama važećih godišnjih naredbi te testiranje zbog premještanja, u skladu s odredbama važećih programa Programa iskorjenjivanja infekcije kompleksom *Mycobacterium tuberculosis* (*Mycobacterium bovis*, *M. caprae* i *M. tuberculosis*) u Republici Hrvatskoj

Kako bi veterinarskom inspektor nadzorom mogao potvrditi da objekt zadovoljava uvjetima, subjekti su dužni predložiti dokumentaciju i procedure ovjerene od strane odgovorne osobe najmanje za sljedeće:

- uspostavljen evidencijski sustav bilježenja smještaja goveda po nastambama te praćenja premještanja goveda između nastambi,
- uspostavljen odvojen sustav hranidbe životinja i čišćenja nastambi kojim se osigurava zaseban epidemiološki status svake nastambe. Isto uključuje minimalno postupak čišćenja i dezinfekcije opreme i strojeva nakon korištenja u jednoj nastambi, a prije korištenja u drugoj,
- odgovarajući dokaz da su zaposlenici objekta upoznati su sa statusom zasebnih epidemioloških jedinica nastambi te da su upoznati i educirani o svim uspostavljenim procedurama evidencija, čišćenja i dezinfekcije po nastambama koje osiguravaju zaseban epidemiološki status
- tlocrt cijelog objekta, s položajem svih nastambi te s vidljivom oznakom jedinstvenog broja za svaku nastambu.

12. OPIS ORGANIZACIJE, NADZORA I ULOGA DIONIKA UKLJUČENIH U PROGRAM ISKORJENJIVANJA

12.1. TIJELA NADLEŽNA ZA KOORDINACIJU I NADZOR PROVEDBE PROGRAMA

Nadležno tijelo za uspostavljanje programa iskorjenjivanja je Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i ribarstva. Nadzor i kontrolu provedbe Programa provode veterinarski inspektori Državnog inspektorata Republike Hrvatske.

Obveze Ministarstva poljoprivrede, šumarstva i ribarstva:

- koordinacija i organizacija implementacije programa,
- prikupljanje, analiza i praćenje podataka,
- evaluacija rezultata implementacije programa,
- priprema uputa za provedbu dodatnih mjera,
- prijava podataka u skladu s Provedbenom uredbom 2021/2002 i
- dodjela statusa „slobodno od bolesti“ u skladu s člankom 24. stavkom 5. Zakona.

Obveze Državnog inspektorata Republike Hrvatske

Program iskorjenjivanja infekcije kompleksom *Mycobacterium tuberculosis* (*Mycobacterium bovis*, *M. caprae* i *M. tuberculosis*) u Republici Hrvatskoj određen je kao prioritet u skladu s Vodičem za organizaciju službenih kontrola u području zdravlja životinja.

Veterinarski inspektori Državnog inspektorata

- postupaju u slučajevima sumnje ili potvrđenog slučaja bolesti,
- suspendiraju ili povlače statute objektima,
- vraćaju status „slobodno od bolesti“,
- nadziru provođenje programa i mjera određenih ovim programom od strane ovlaštenih veterinarskih organizacija i subjekata i
- provode službene kontrole u skladu s Vodičem za organizaciju službenih kontrola u području zdravlja životinja.

12.2. OBVEZE I ODGOVORNOSTI SVIH UKLJUČENIH DIONIKA

Subjekti odgovorni za objekte u kojima se drže goveda:

Subjekti su odgovorni za primjenu zahtjeva iz članka 10. Uredbe 2016/429, članka 18. Delegirane uredbe 2020/689, članka 2. stavaka 1., 2. i 3. Naredbe te članka 18. stavaka 2. i 3. Zakona.

Ovlaštene veterinarske organizacije

Ovlaštene veterinarske organizacije, u području svojih nadležnosti, provode tuberkulinizaciju na način propisan ovim programom i u skladu s člankom 17. stavcima 1., 2. i 15. Naredbe te dodjeljuju statusu objektima koja zadovoljavaju uvjete u skladu s člankom 24. stavkom 4. Zakona.

Obaveze ovlaštenih veterinarskih organizacija:

- a) provođenje tuberkulinizacije u sklopu ovoga programa
- b) dodjela statusa „slobodno od bolesti“,
- c) provođenje istraživanja kod svake sumnje na bolest,
- d) prijava sumnje i potvrđenog slučaja bolesti,
- e) izvještavanje nadležnog veterinarskog inspektora o svakom subjektu koji odbija provesti mjere propisane ovim Programom te o svakom subjektu kod kojeg se utvrde nesukladnosti,
- f) obavješćavanje subjekta o svakom pozitivnom nalazu utvrđenom na objektu pod njegovom odgovornošću i
- g) izvješćivanje u skladu s člankom 17. stavkom 8. Naredbe.

Obveze ovlaštenih veterinarskih organizacija - delegiranih tijela u klaonicama

- prijava sumnje i potvrđenog slučaja bolesti u skladu s odredbama ovoga programa
- uzimanje uzoraka za bakteriološku pretragu na infekciju MTBC u skladu s odredbama ovoga programa

Veterinari

Veterinari su dužni tijekom obavljanju svojih aktivnosti primjenjivati odredbe članka 2. stavaka 4. i 5. Naredbe.

Hrvatski veterinarski institut

Laboratoriji uključeni u ovaj Program dužni su:

- a) provoditi laboratorijsko pretraživanje u skladu s člancima 16. i 17. Uredbe (EU) 2016/429, člankom 6. Delegirane uredbe 2020/689, odnosno člankom 2. stavcima 6., 7. i 8. te člankom 17. stavkom 11. Naredbe,
- b) izvještavati o provedenom pretraživanju u sklopu ovoga programa, sa svim relevantnim podacima u xml. obliku, a za potrebe izvješćivanja Europske agencije za sigurnost hrane i druge potrebe izvješćivanja, odnosno analize provedbe programa,
- c) izvještavati o provedenom pretraživanju u sklopu ovoga programa u skladu s člankom 17. stavcima 9. i 10. Naredbe i

- d) nalaz svake laboratorijske pretrage dostavljati Ministarstvu poljoprivrede, šumarstva i ribarstva, Upravi za veterinarstvo i sigurnost hrane, Državnom inspektoratu i ovlaštenoj veterinarskoj organizaciji sukladno članku 17. stavcima 12. i 13. Naredbe.

e)

13. TRAJANJE PROGRAMA ISKORJENJIVANJA

Program se provodi do 31. prosinca 2025. godine.

14. SREDNJOROČNI CILJEVI PROGRAMA ISKORJENJIVANJA

14.1. Očekivano godišnje smanjenje broja zaraženih objekata

Očekivani broj zaraženih gospodarstava tijekom provedbe programa: manje od 5.

14.2. Očekivano godišnje povećanje broja objekata slobodnih od bolesti

Najmanje 99,8 % objekata slobodnih od bolesti koji predstavljaju najmanje 99,9 % populacije goveda u RH.

15. FINANCIRANJE

Provedba mjera utvrđenih ovim programom financira se iz državnog proračuna, sukladno važećem *Cjeniku propisanih veterinarskih usluga koje se podmiruju iz sredstava državnog proračuna Republike Hrvatske*, osim tuberkulinizacije iz točke 5.4. *Testiranje teladi koja ne potječe iz država članica slobodnih od bolesti*, koja se provodi na trošak subjekta.